

Supervízia v sociálnej práci ako predmet vedeckých štúdií

Supervision in social work as a object of scientific studies

Alžbeta BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Ladislav VASKA, Jana VRŤOVÁ

ABSTRAKT

Cieľom vedeckej štúdie je na základe systematického prehľadu aktuálnych vedeckých štúdií kriticky reflektovať supervíziu v sociálnej práci ako predmet vedeckých štúdií. Autorky a autor článku vychádzajú z vnímania supervízie ako dôležitej súčasti vzdelávania a praxe sociálnej práce a reflektujú jej širšie a užšie vymedzenie. V štúdiu bola využitá metóda systematického prehľadu literatúry peer-review príspevkov v uverejnených v medzinárodných a národných databázach (slovenskej a českej). Bolo analyzovaných 63 štúdií. Systematický prehľad literatúry poukázal na rôznorodé ukotvenie supervízie v kontexte vedeckých štúdií a nízke zastúpenie výskumov preukazujúcich prínosy supervízie v oblasti dosahovania cieľov sociálnej práce. Zistenia je možné využiť v oblasti rozvoja teórie a metodológie sociálnej práce, ale aj pregraduálnej prípravy sociálnych pracovníkov a pracovníčok a výskumu.

Kľúčové slová: supervízia, sociálna práca, metóda, výskum.

ABSTRACT

The aim of a scientific study is, based on a systematic review of current scientific studies, to critically reflect on supervision in social work as a subject of scientific studies. The authors perceive supervision as an essential part of education and practice of social work and reflect its broader and narrower definition. The study used the systematic review of the literature of peer-review papers published in international and national databases (Slovak and Czech). Sixty-three studies were analyzed. A systematic review of the literature pointed to the diverse anchoring of supervision in the context of scientific studies and the low proportion of research demonstrating the benefits of supervision in achieving social work goals. The findings can be used to develop the theory and methodology of social work and education of social workers and research.

Key words: supervision, social work, method, research.

ÚVOD

Supervízia je v súčasnosti prirodzenou súčasťou vzdelávania a praxe sociálnej práce. Podobe supervízie, tak ako ju poznáme dnes, však predchádzal dlhodobý historický vývoj, ktorý je zhodný s vývojom sociálnej práce, na základe čoho môžeme konštatovať, že supervízia je rovnako „stará“ ako samotná prax sociálnej práce (Munson 2002; Tsui 2005; Kadushin a Harkness 2014). Vychádzajúc z predpokladu, že prvopočiatky samotnej sociálnej práce siahajú do aktivít, ktoré boli vykonávané v prostredí charitatívnych organizácií, môžeme nachádzať spoločné začiatky rozvoja sociálnej práce a supervízie

práve v činnosti charitatívnych organizácií, predovšetkým v Charity Organisation Societies, v rámci ktorého sa termín supervízia používal už v 19. storočí (Burns 1958; Brackett 2017). V tomto období bola supervízia chápaná v dvoch významoch. Na jednej strane bola chápaná ako podpora práce prostredníctvom dialógu, ktorú poskytoval platený agent – supervízor dobrovoľníkovi a na strane druhej bola supervízia vnímaná ako proces prvotného „zasvätenia“ pracovníka – začiatočníka, prípadne študenta do profesie pod vedením skúsenejšieho pracovníka (Havrdová 2013). V dôsledku skutočnosti, že supervízia spre-

vádza sociálnu prácu už od počiatkov jej konštituovania, v literatúre sa stretávame s rôznymi vymedzeniami supervízie v sociálnej práci. Vymedzenie supervízie v sociálnej práci, podobne ako samotnej sociálnej práce, sa líši nielen v historických obdobiach, ale aj v jednotlivých krajinách, prípadne oblastiach výkonu sociálnej práce.

Supervíziu v sociálnej práci je možné vnímať v širšom ponímaní ako metódu sociálnej práce, ktorá by mala smerovať k dosahovaniu cieľov sociálnej práce, ktorými sú v súlade s aktuálnou definíciou sociálnej práce (IFSW, IASSW 2014) podpora sociálnej zmeny, sociálneho rozvoja, sociálnej súdržnosti a zmocnenie a oslobodenie ľudí. Podopretá teóriami sociálnej práce, spoločenských vied, humanitnými a miestnymi poznatkami, sa sociálna práca zaoberá ľuďmi a štruktúrami, aby podnecovala životné zmeny a zlepšovala blaho. Bartoli a Kennedy (2015) považujú supervíziu za jeden z dôležitých komponentov profesie sociálnej práce, ktoré sociálnu prácu definujú. V širšom zmysle supervíziu chápe aj autorka Havrdová (2013, s. 514), ktorá uvádza, že „supervízia je systematická odborne vedená reflexívna interakcia ľudí smerujúcich k prehĺbeniu kvality práce v určitej pracovnej oblasti. [...] Zameriava sa na konkrétne možnosti vyladenia pracovných postojov, postupov a vzťahov s realizáciou profesionálnych hodnôt a cieľov v pracovnej situácii“. Rovnako Joubert, Hocking a Hampson (2013) supervíziu chápu zo širšej perspektívy ako ústredný komponent rozvoja a udržania vysokých štandardov praxe sociálnej práce. V kontexte vnímania supervízie ako metódy sociálnej práce môžeme konštatovať, že v súčasnosti rastie záujem o supervíziu, pretože je uznávaná ako predpoklad dobrej praxe a rozvoja profesie sociálnej práce (Beddoe, et al. 2016).

V relevantnej literatúre zaoberajúcej sa supervíziou v sociálnej práci sa veľmi často stretávame s označením supervízie ako metódy (pozri napr. Gould a Baldwin 2004; Čaláuz 2012; Lachytová a Karkošková 2012; Mátel 2015; Gotea a Bódi 2017) a vzdelávacieho, kontrolného či podporného nástroja sociálnej práce (pozri napr. Baglow 2009; Vaska a Čavojská, 2012; Howard, Beddoe a Mowjood 2013; Vaska 2014;

Bartoli a Kennedy 2015; Gabura 2018). Supervízia je charakterizovaná ako vzdelávacia metóda, metóda rozvoja profesionálnych kompetencií a spôsobilostí, či zvyšovania kvality služieb apod. Tieto vymedzenia sa odvíjajú od chápania supervízie ako metódy či prostriedku, ktorý smeruje k zvyšovaniu profesionality sociálneho pracovníka. V užšom význame pod pojmom supervízia rozumieme „celoživotnú formu učenia, zameranú na rozvoj profesionálnych schopností a kompetencií supervidovaných, pri ktorých je kladený dôraz na aktiváciu ich vlastného potenciálu v bezpečnom a tvorivom prostredí“ (Koláčková 2003, s. 349). Supervízia môže byť v užšom význame zároveň chápaná aj z perspektívy role supervízora, ktorá sa skladá z troch dôležitých funkcií a to administratívnej; vzdelávacej a podpornej funkcie (Pierson a Thomas 2010), ktoré Morrison (2005) rešpektujúc Richardsa, Paynea a Sheppherda (1990) dopĺňa o funkciu mediačnú zameranú na zaangažovanie supervidovaného do organizácie a na sprostredkovanie potrieb zamestnancov smerom k vyššiemu manažmentu. V posledných rokoch bolo o supervízii v sociálnej práci publikovaných niekoľko prehľadových štúdií, ktoré sa sústredili najmä na popísanie existujúcich výskumov v tejto oblasti (O'Donoghue a Tsui 2012; O'Donoghue a Tsui 2015; Wilkins 2017a; Sewell 2018). Naším zámerom je doplniť tieto prehľadové štúdie o našu perspektívu nazerania na supervíziu ako predmet vedeckých štúdií. Kladieme si nasledujúce výskumné otázky: 1) Aké je zameranie štúdií o supervízii v sociálnej práci z hľadiska formy supervízie a oblasti jej výkonu? 2) Aký výskumný dizajn majú štúdie, ktoré sa supervíziou v sociálnej práci zaoberajú? 3) Aké je zameranie empirických výskumov o supervízii v sociálnej práci v kontexte širšieho a užšieho vymedzenia supervízie?

2. Metódy

Pri realizácii systematického prehľadu peer review štúdií sme postupovali podľa modelu PRISMA (Moher et al. 2009), na základe ktorého sme spracovali protokol pre systematické vyhľadávanie a analýzu zdrojov.

2.1. Databázy, kritériá a postup vyhľadávania

Pre vyhľadávanie sme zvolili databázy Slovenskej národnej knižnice v Martine, Národnej knižnice v Prahe, databázu Web of Science, Emerald, Science Direct, Scopus a Proquest. Vyhľadávanie sme obmedzili na vyhľadávanie v názve príspevku, aby sme zabezpečili, že príspevky budú súvisieť s predmetom našej štúdie. Vyhľadávanie v databázach sme realizovali v anglickom, slovenskom a českom jazyku na základe kľúčových slov: supervízia a sociálna práca (termíny pre vyhľadávanie supervision and social work+, superviz* a sociáln* prác*).

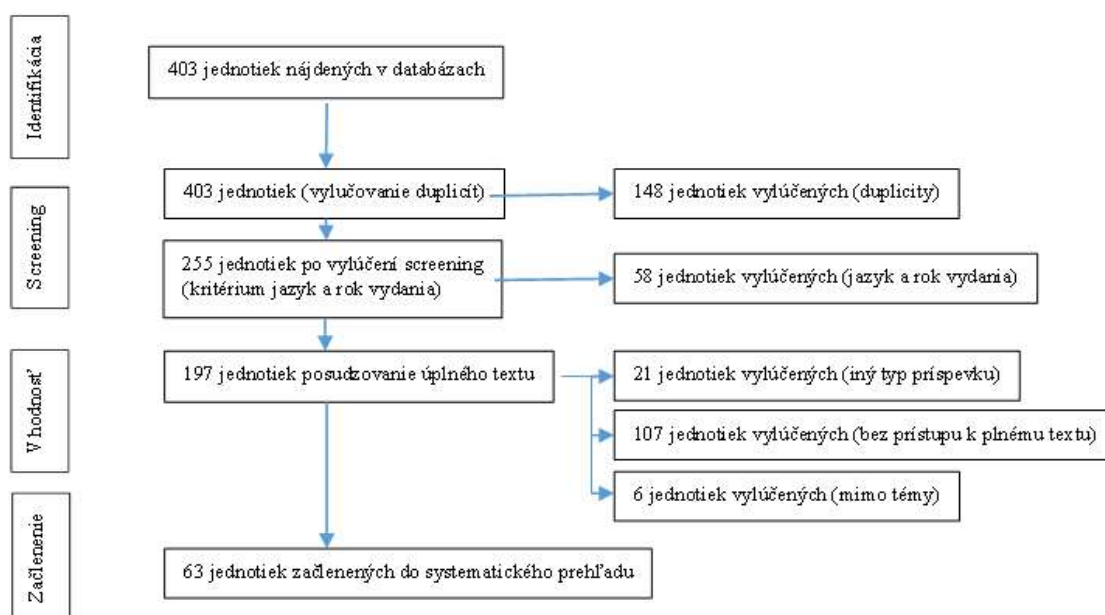
Údaje týkajúce sa príspevkov boli z jednotlivých databáz nahraté do jedného dátového súboru, s ktorým následne pracovali autor a autorky štúdie pri analýze. Skríning a extrakciu dát realizovali traja členovia osobitne v plných textoch príspevkov, aby sa zabezpečilo, že spĺňajú kritériá výberu a bolo možné extrahovať z nich potrebné dáta. Nezhody týkajúce sa zahrnutia boli riešené konsenzom prostredníctvom diskusie medzi všetkými autormi. Prvotný dátový súbor obsahoval okrem základných bibliografických údajov (autor/autori, názov, rok vydania, zdroj, číslo, ročník) abstrakt štúdie, kľúčové slová

sy-stematického prehľadu je súčasťou Schémy 1.

Ako kritériá zahrnutia príspevkov do následnej analýzy boli definované: 1) originálne a peer review príspevky; 2) príspevky publikované od roku 1989; 3) príspevky v anglickom, slovenskom alebo českom jazyku; 4) príspevky, ktoré sa venujú supervízii v sociálnej práci; 5) dostupnosť plného textu príspevku. V prípade, že nebol plný text príspevku prístupný ako open access alebo cez inštitucionálny prístup k databáze, oslovili sme autorov a autorky príspevkov cez Researchgate.

Ako kritériá vylúčenia príspevkov boli definované: 1) konferenčné príspevky, knihy, kapitoly v knihách, editoriály k časopisom, recenzie publikácií, prehľadové štúdie; 2) príspevky publikované pred rokom 1989; 3) príspevky v inom ako anglickom, slovenskom, českom jazyku; 4) príspevky, ktoré nie sú špecificky zamerané na supervíziu v sociálnej práci, t.j. síce sa v názve príspevku tieto slová nachádzali, ale príspevok nereferoval o supervízii v sociálnej práci; 5) plný text príspevku nebol prístupný.

Obrázok 1 *Prehľad postupu pri selekcii zdrojov zahrnutých do systematického prehľadu*
Zdroj: vlastné spracovanie

a jazyk štúdie k 30. 6. 2020. Prehľad postupu pri selekcii zdrojov zahrnutých do

2.2. Extrakcia a analýza dát

Prvým krokom pri extrakcii a analýze dát

bola fáza predkódovania: tematické kategórie. Prvotná databáza príspevkov v Exceli bola doplnená o stĺpce vyjadrujúce kategórie uvedené ďalej. Štúdie boli podrobne preskúmané a údaje boli extrahované. Boli identifikované tieto kategórie: forma supervízie, oblasť uplatnenia supervízie, dizajn štúdie a typ výskumu a zameranie výskumu. Druhý krok zahŕňal kódovanie a analýzu štúdií a zamerania výskumu v snahe zodpovedať jednotlivé výskumné otázky. Analýza prebiehala vo vzájomnej komunikácii medzi autormi štúdie. Pri analýze bol využitý program *Excel*, do ktorého boli nahraté údaje k jednotlivým príspevkom.

3. Výsledky

Z celkového počtu identifikovaných štúdií v prvej fáze vyhľadávania bolo pre analýzu v rámci tejto štúdie vyčlenených 63 štúdií. V rokoch 1990 až 1999 boli publikované 3 štúdie využiteľné v našej analýze, v rokoch 2000 až 2009 bolo zaradených 8 štúdií a v posledných rokoch 2010 až 2020 bolo pre účely štúdie zaradených celkovo 52 štúdií. Najstaršia štúdia bola z roku 1997. Príspevky boli publikované v 37 rôznych indexovaných časopisoch. 1 štúdia bola v českom jazyku, všetky ostatné štúdie boli publikované v anglickom jazyku. Štúdie boli z európskeho, ázijského, austrálsko-novozélandského a severoamerického kontextu výkonu supervízie.

Ako je možné vidieť v Tabuľke 1, najviac štúdií (25) sa venovalo externej forme supervízie, iba 2 štúdie analyzovali internú supervíziu. Obe formy supervízie z hľadiska miesta výkonu boli predmetom štúdií v 15 prípadoch. Pri 21 štúdiách sa nepodarilo identifikovať, aká forma supervízie bola analyzovaná.

Tabuľka 1: *Forma supervízie, ktorá je v štúdiách analyzovaná*

Forma supervízie	Počet štúdií
Externá supervízia	25
Interná supervízia	2
Externá aj interná supervízia	15
Nie je špecifikované	21
Spolu	63

Zdroj: Vlastné spracovanie

V kontexte praxe sociálnej práce bola supervízia predmetom vedeckých štúdií (Tabuľka 2) v 43 prípadoch, v 20 prípadoch bola supervízia analyzovaná v súvislosti so vzdelávaním sociálnych pracovníkov a pracovníčok, t. j. ako študentská supervízia.

Tabuľka 2: *Supervízia v praxi a vzdelávaní v sociálnej práci v štúdiách*

Kontext supervízie	Počet štúdií
Prax sociálnej práce	43
Vzdelávanie v sociálnej práci	20
Spolu	63

Zdroj: Vlastné spracovanie

V analyzovaných štúdiách, ako je možné vidieť aj v Tabuľke 3, bola supervízia najčastejšie analyzovaná bez súvislosti ku konkrétnej oblasti výkonu sociálnej práce alebo cieľovej skupine. Pri 41 štúdiách sme neidentifikovali konkrétnu oblasť. Najčastejšou identifikovanou oblasťou, ktorej analyzované štúdie venovali pozornosť, bola sociálna práca s deťmi a rodinou (16 štúdií). Ostatné štúdie sa venovali supervízii v sociálnej práci so špecifickým klientom či zameraním.

Tabuľka 3: *Supervízia v kontexte oblasti výkonu sociálnej práce*

Oblasť výkonu sociálnej práce v rámci ktorej je supervízia analyzovaná	Počet štúdií
oblasť nie je definovaná	41
práca s deťmi a rodinou	16
komunitná sociálna práca	1
práca s agresívnym klientom	1
sociálna práca s onkologickými pacientmi	1
sociálna práca s umierajúcimi klientmi	1
sociálna práca so seniorami	1
sociálne služby	1
Spolu	63

Zdroj: Vlastné spracovanie

Najčastejším typom štúdií (Tabuľka 4), ktorých pozornosť je zacielená na rozličné aspekty supervízie v sociálnej práci sú empirické výskumné štúdie (32 štúdií), po nich nasledujú teoretické štúdie (celkovo 31, z toho 6 štúdií je obsiahnutých aj s konkrétnym príkladom zo supervíznej praxe). Z hľadiska výskumného dizajnu empirických štúdií prevažujú kvalitatívne štúdie (22), 7 štúdií bolo založených na kvantitatívnej metodológii a 3 využili kombináciu oboch metodologických prístupov.

Tabuľka 4: Typ štúdie

Typ štúdie	Počet štúdií
teoretická štúdia	25
teoretická štúdia s príkladom	6
empirický výskum	32
- z toho výskum kvalitatívny	22
- z toho výskum kvantitatívny	7
- z toho výskum kombinovaný	3
Spolu	63

Zdroj: Vlastné spracovanie

V ďalšej analýze sme sa zamerali na empirické štúdie (32 štúdií). V nich sme analyzovali, čo bolo predmetom skúmania a aké boli ich výsledky. Na základe toho sme zrealizovali kategorizáciu štúdií. Výsledky uvádzame v Tabuľke 5. Empirické štúdie sme podobne ako v prípade teoretického vymedzenia supervízie zoskupili do niekoľkých kategórií. Prvú kategóriu tvorili empirické štúdie, ktoré sa venovali supervízii ako súčasť odbornej praxe študentov sociálnej práce (9 štúdií). Baum (2011) v štúdii skúmal, aké sú pocity a obavy študentov na konci ich supervidovanej praxe. Canavera a Akesson (2018) sa zamerali na skúmanie konceptualizácie a praxe supervízie počas odbornej praxe študentov sociálnej práce. Cleak, Roulston a Vreugdenhil (2016) analyzovali spokojnosť

študentov s poskytovanou supervízou a podporou počas výkonu odbornej praxe. Ketner, Cooper-Bolinskey a Van-Cleave (2017) popisujú aký má význam supervízia vo vzdelávaní v sociálnej práci z pohľadu supervízora a študenta. Messinger (2007) skúmal dyádu homosexuálneho alebo bisexuálneho študenta a hererosexuálne orientovaného supervízora počas odbornej praxe. Dve štúdie (Saltzburg, Greene, Drew 2010; Pecukonis, Greeno, Hodorowicz et al. 2016) sa venovali skúmaniu priamej alebo „live“ supervízie počas odbornej praxe študentov. Zuchowski (2016) skúmal skúsenosti supervízorov so supervíziou odbornej praxe študentov sociálnej práce. Zahav et al. (2020) v štúdii preukazujú dôsledky sekundárnej traumatizácie na spokojnosť študentov so supervíziou.

Druhú kategóriu predstavujú štúdie, ktoré sa zameriavajú na sociálneho pracovníka a prinášajú zistenia o tom, ako supervízia pomáha v jeho rozvoji, procese učenia, či podpore. Chiller a Crisp (2012) v štúdii analyzovali efektívnu profesionálnu supervíziu ako faktor, ktorý môže podporovať udržanie sociálnych pracovníkov v zamestnaní. Hafford-Letchfield a Huss (2018) skúmali využitie vizuálnych snímok ako nástroja na preklopenie medzier v supervíznej praxi a ako jednoduchý pedagogický nástroj na podporu kontemplatívnych procesov učenia. Joubert, Hocking a Hampson (2013) v štúdii venovanej supervízii v sociálnej práci s onkologickými pacientmi v záveroch uvádzajú, že supervízia je vnímaná ako integrálna súčasť praxe sociálnej práce, poskytujúca príležitosti pre diskusiu o prípadoch a reflexiu, podporu a profesionálny rozvoj. Rankine (2019a, 2019b) v oboch štúdiách skúma supervíziu vo vzťahu k profesionálnemu rozvoju sociálnych pracovníkov. Unguru a Sandu (2019) na základe zisťovania medzi sociálnymi pracovníkmi uvádzajú, že supervízia v Rumunsku je sociálnymi pracovníkmi všeobecne vnímaná ako dôležitá pre rozvoj ľudských zdrojov v tejto oblasti.

Tabuľka 5: *Vymedzenie supervízie v empirických štúdiách*

Supervízia	Počet štúdií	Zdroje
<i>ako súčasť odbornej praxe</i>	9	Baum, 2011; Canavera a Akesson, 2018; Cleak, Roulston a Vreugdenhil, 2016; Ketner, Cooper-Bolinskey a VanCleave, 2017; Messinger, 2007; Pecukonis, Greeno, Hodorowicz et al., 2016; Saltzburg, Greene a Drew, 2010; Zahav et al., 2020; Zuchowski, 2016
<i>pomoc v rozvoji, učení sa a podpore sociálneho pracovníka</i>	6	Chiller a Crisp, 2012; Hafford-Letchfield a Huss, 2018; Joubert, Hocking a Hampson, 2013; Rankine, 2019a; Rankine, 2019b; Unguru a Sandu, 2019
<i>súčasť kvality služieb</i>	2	Sandu a Unguru, 2013; Unguru, 2017
<i>dosahovanie cieľov sociálnej práce</i>	2	Cojocar, 2010; Wilkins, Lynch a Antonopoulou, 2018
<i>nie je možné identifikovať</i>	13	Beddoe, 2012; Beddoe, Karvinen-Niinikoski, Ruch a Tsui, 2016; Davys, May, Burns a O'Connell, 2017; Engelbrecht, 2010; Engelbrecht, 2013; Howard, Beddoe a Mowjood, 2013; Lovašová, 2013; Wilkins et al., 2018; Vandette a Gosselin, 2019; Vito, 2015; Wallace, 2019; Wilkins, 2017b; Wilkins, Forrester a Grant, 2017
Spolu	32	

Zdroj: *Vlastné spracovanie*

Tretiu kategóriu predstavujú štúdie, ktoré sa zameriavali alebo vo výsledkoch analyzovali súvislosť supervízie a kvality služieb. Sandu a Unguru (2013) sa vo výskume zamerali na to, ako vnímajú sociálni pracovníci rolu supervízora, pričom zistili, že primárna funkcia supervízie je vnímaná vo vytváraní, udržiavaní a zvyšovaní kvality sociálnych služieb. Unguru (2017) v kvalitatívnej štúdii sústreďuje pozornosť na diagnostiku organizačného rozvoja verejnej organizácie poskytujúcej sociálne služby a osobitosti rozvoja tejto organizácie, pričom v záveroch uvádza prevažujúcu administratívnu funkciu supervízie.

Medzi analyzovanými štúdiami boli identifikované 2 empirické štúdie, ktoré sa explicitne zaoberali supervíziou ako metódou dosahovania cieľov sociálnej práce. Wilkins, Lynch a Antonopoulou (2018) vo svojej štúdii vnímajú supervíziu

ako metódu zabezpečenia kvalitných služieb, a ktorá má generovať lepšie výsledky pre deti a rodiny.

V štúdii preukazujú priamu súvislosť medzi tým, čo sa deje v supervízii a zapojením rodičov do riešenia situácie a dosahovaním cieľov sociálno-právnej ochrany. Cojocar (2010) v empirickej štúdii priamo dokazuje vplyv štýlu supervízie na výsledky sociálnych služieb ponúkaných organizáciou. Na základe komparácie dvoch modelov supervízie (podporná/oceňujúca supervízia a supervízia zacielená na problém) v rámci experimentálnej štúdie konštatuje, že supervízia umožňuje rozvoj sociálnej intervencie a implicitne dosahovanie cieľov služieb sociálnej práce. Pri uplatnení podpornej/oceňujúcej supervízie preukázali študované prípady lepšie výsledky v porovnaní s prípadmi, ktoré boli pod klasickou supervíziou. Paralelný proces v supervízii môže byť supervízorom nasmerovaný k činnom sociálneho pracovníka a klienta. Tento proces neovplyvňuje iba supervidovaného sociálneho pracovníka, ale aj situáciu klie-

nta. Do poslednej kategórie zaradujeme štúdie, ktoré nebolo možné jednoznačne kategorizovať vzhľadom na ich zameranie a výsledky. Medzi ne patria štúdie zamerané na to, ako je realizovaná evalvácia supervízie (Davys, May, Burns a O'Connell 2017; Wilkins et al. 2018), aký je medzinárodný konsenzus v oblasti výskumu a rozvoja supervízie (Beddoe, Karvinen-Niinikoski, Ruch a Tsui 2016), aké je vzájomné pôsobenie medzi historickým vývojom, súčasnými postupmi a budúcimi výzvami v supervízii v sociálnej práci (Engelbrecht 2010), štúdie zamerané na interprofesijnú supervíziu (Howard, Beddoe a Mowjood-2013), kvalitu supervízie (Engelbrecht 2013), vplyv prostredia s a-verziou na riziká na supervíziu (Beddoe 2012), vzťah medzi výskytom klientskeho násillia a supervíziou (Lovašová 2013), rozdiely a podobnosti medzi supervíziou v psychológii, sociálnej práci, medicíne a u zdravotných sestier (Vandette a Gosselin 2019), rolu manažérov organizácie pri podpore supervízie (Vito 2015), potrebu kultúrnej senzitivity pri supervízii (Wallace 2019), záznamy zo supervízií (Wilkins 2017b) a na to čo sa deje pri supervízii (Wilkins, Forrester a Grant 2017).

4. Diskusia

Predmetná systematická prehľadová štúdia dokazuje, že vedecký záujem o supervíziu v kontexte sociálnej práce rastie najmä v posledných 10 rokoch, aj keď pri prvotnom skríningu literatúry sme identifikovali štúdie aj z roku 1925. V tejto súvislosti je dôležité konštatovať, že sociálna práca a supervízia majú neoddeliteľnú históriu o čom vypovedá aj činnosť Združenia charitných organizácií (angl. Charity Organization Societies), ktoré je praktickým príkladom prepojenosti sociálnej práce a supervízie v ich prvopočiatkoch (pozri viac napr. Brnula 2012; Vrt'ová, Labáth a Vaska 2020). Prvé písomné zmienky o supervízii v sociálnej práci nachádzame už u priekopníčky sociálnej práce Mary Richmondovej v diele *Social diagnosis* z roku 1917, kde ucelene (v rámci jednej kapitoly) spracováva tento spôsob rozvoja profesionality sociálnych pracovníkov (Vaska 2014), no za prvotné informácie o supervízii v sociálnej práci (aj keď nie uceleného rázu)

možno považovať jej skoršie publikačné výstupy (pozri viac napr. Levická, Vaska a Vrt'ová 2021). Avšak napriek spoločnej histórii a vzájomným vzťahom, predmetná prehľadová štúdia poukazuje na to, že supervízia nie je v kontexte sociálnej práce vnímaná ako jednotný koncept a homogénna prax či oblasť výskumu. Podobnú nejednoznačnosť konštatuje aj Grauel (2002). Ukotvenie supervízie v sociálnej práci sme odvodili od niekoľkých charakteristík supervízie, ktorá bola predmetom analýzy štúdií, a to konkrétne na základe formy supervízie, ktorej sa štúdie venujú, kontextu a oblasti sociálnej práce, v rámci ktorých je supervízia analyzovaná. Pri štúdiách bolo následne analyzované východiskové vymedzenie supervízie a zameranie výskumu.

Na základe analýzy možno konštatovať, že v supervízii v sociálnej práci sa prelína jej vnímanie ako nástroja rozvoja či podpory z externého prostredia, s výkonom internej supervízie. V posledných rokoch je však primárna pozornosť vedeckých štúdií venovaná viac externej supervízii, prípadne analýze rôznych aspektov oboch foriem supervízie. Tento fakt možno potvrdiť aj tým, že externá supervízia je v súčasnosti považovaná za objektívnejšiu (pretože je poskytovaná nezainteresovanou osobou v procesoch prebiehajúcich na pracovisku sociálneho pracovníka), a teda aj častejšie využívanú v súvislosti s rozvojom profesionality sociálneho pracovníka, ktorý vďaka tomu následne môže poskytovať efektívnejšie služby (sociálnej práce) svojim klientom a pre svoju organizáciu, v ktorej pracuje. Predmetom analyzovaných výskumných štúdií bola primárne supervízia uplatňovaná v rámci praxe výkonu sociálnej práce (43 štúdií), 20 štúdií sa venovalo supervízii v zmysle študentskej supervízie, respektíve v kontexte vzdelávania sociálnych pracovníkov a pracovníčok. Beddoe (2012) vníma ako špecifické charakteristiky supervízie sociálnej práce dve črty, ktoré ju odlišujú od supervízie v rámci iných profesií. Prvou je skutočnosť, že sociálni pracovníci a pracovníčky majú supervíziu počas celej ich profesionálnej kariéry, nielen počas ich prípravy na profesiu. Túto črtu dokumentujú aj naše zistenia prehľadovej štúdie. Druhou črtou je podľa Beddoe

(2012), že supervízia v sociálnej práci bola tradične spájaná s jej praktizovaním „v dome“ v rámci prostredia organizácie, so silnou prítomnosťou administratívnej alebo manažérskej funkcie. Bola teda tradične rozvíjaná ako interná supervízia. Ako uvádzame vyššie, analýza dokazuje, že v posledných rokoch je pozornosť štúdií venovaná primárne externej supervízii. Táto skutočnosť môže súvisieť s rozvojom tzv. klinickej supervízie v sociálnej práci, ktorá postupne upúšťa od manažérskej/administratívnej funkcie supervízie typickej pre sociálnu prácu. Zároveň realizácia externej supervízie v podmienkach SR jednoznačne súvisí (okrem vyššie uvedených súvislostí „objektívnejšieho prístupu k veci“ z pohľadu externej supervízie) s platnou legislatívou, ktorá určuje povinnosť zabezpečiť si supervízora/ku z externého prostredia, resp. je to automatickým krokom manažérov a manažériek organizácií pôsobiacich v sociálnej sfére. Oblasť výkonu sociálnej práce nie je pre štúdie venujúce sa supervízii v sociálnej práci smerodajná, vo väčšine štúdií nie je špecifikovaná. Pri špecifikácii oblasti výkonu sociálnej práce, v rámci ktorej je supervízia predmetom výskumných štúdií je najfrekvencovanejšou oblasťou práca s deťmi a rodinou. Môžeme konštatovať, že ukotvenie supervízie v sociálnej práci sa neodvíja od oblasti výkonu sociálnej práce. Supervízia je v kontexte sociálnej vo vedeckých štúdiách od roku 1989 vymedzená primárne ako metóda, ktorej cieľom je zvyšovať profesionalitu sociálneho pracovníka a kvalitu služieb. Dosahovanie cieľov sociálnej práce prostredníctvom supervízie, a teda širšie vymedzenie supervízie v kontexte sociálnej práce, je empiricky podložené len minimálne. Predmetom analyzovaných výskumných štúdií bola primárne supervízia uplatňovaná v rámci praxe výkonu sociálnej práce (43 štúdií), 20 štúdií sa venovalo supervízii v zmysle študentskej supervízie, respektíve v kontexte vzdelávania sociálnych pracovníkov a pracovníčok. Pri podrobnej analýze štúdií sme zistili, že prevažná väčšina štúdií skúma supervíziu v zmysle metódy využívanej v sociálnej práci, ktorá pomáha v rozvoji, procese učenia, príp. podpore sociálnych pracovníkov a pracovníčok či zvyšovaniu kvality služieb. Iba 2 štúdie sa na

základe empirickej evidencie pokúšali dokázať to, že supervízia pomáha naplňovať ciele sociálnej práce a prináša výsledky pre užívateľov jej služieb. Slabú evidenciu o efektivite supervízie v ovplyvňovaní praxe konštatujú aj Carpenter et al. (2013). Na základe systematického prehľadu literatúry uvádzajú, že žiadna metaanalýza nikdy nepotvrdila to, že supervízia konzistentne prináša zmenu pre užívateľov služieb sociálnej práce. Limity predmetnej štúdie súviseli s náročným procesom získavania relevantných existujúcich štúdií pre analýzu. Mnoho štúdií nebolo voľne dostupných a bolo ich potrebné vyžiadať od autorov (čo už možno v súčasnosti - z hľadiska identifikácie obsahovo (ne)vhodných štúdií pre analýzu - považovať za najvhodnejší krok a rozhodnutie) a tie, ktoré sa javili ako prospešné pre účely analýzy pri detailnejšom preštudovaní abstraktu a zamerania sa na kľúčové slová nakoniec neboli explicitne venované supervízii v sociálnej práci. Niekoľko štúdií totiž vôbec neobsahovali definície supervízie v sociálnej práci a názov nekorešpondoval s následným obsahovým zameraním textu. Veľká rôznorodosť regionálnych špecifik supervízie (z hľadiska ukotvenia supervízie v sociálnej práci, jej zastrešovania národnými (resp. s-tavovskými) organizáciami a jej rôzneho interpretovania v kontexte jej oblasti využitia, resp. neexistencie napr. klinickej sociálnej práce v niektorých krajinách apod.) spôsobila isté komplikácie pri analýze „obsahového rámca/zamerania“ štúdií. Niektoré štúdie pracovali vyslovene s „domácimi kontextami supervízie“, príp. prezentovali svoje výskumy a venovali sa zavádzaniu supervízie do praxe, kde sa objavilo viac otázok ako odpovedí o ukotvení supervízie v sociálnej práci.

ZÁVER

Supervízia jednoznačne mení sociálnu prácu v kontexte najnovších výziev a trendov, ktoré sú výzvou pre sociálnu prácu a následne sa tieto výzvy a témy objavujú v supervízii a potom znovu prenesú do dobrej praxe sociálnej práce. Niet pochyb, že supervízia zvyšuje status profesie, podporuje zmeny a zvyšuje blaho, čím kopíruje aj ciele sociálnej práce, no toto konštatovanie a takto v širšom zmysle vnímaná supervízia

nie je dostatočne vedecky podložená. Môže to ovplyvňovať viacero faktorov – lokálnosť sociálnej práce, nerovnaké postavenie a vnímanie sociálnej práce v geo-politických kontextoch a pod., no práve toto môže byť výzvou pre medzinárodnú vedeckú komunitu pre uskutočnenie relevantného výskumu. Užšie vnímanie supervízie sa javí ako ľahšie skúmateľné a výsledky exaktnějšíe, čo je aj pochopiteľné v zmysle prínosu parciálnych výsledkov, ktoré sú do istej miery aj uchopiteľnejšie a aplikovateľnejšie v praxi, resp. nám prinášajú konkrétne odpovede na prínos supervízie pre konkrétnu cieľovú skupinu ako napr. vo výskumoch z Rumunska (Sandu a Unguru 2013, Unguru a Sandu 2019) a UK (Wilkins 2017b). Z uskutočneného systematického prehľadu jednoznačne vyplýva (aj do budúcnosti) potreba skúmať supervíziu (a aj ju následne definovať) nielen v kontexte dyadickej perspektívy, ale aj „supervízneho štvoruholníka“: supervízor

– supervidovaný – klient – organizácia/zadávateľ (Towler 2009, in: Havrdová et al. 2011). Výskum prínosov supervízie pre jej najdôležitejší článok, ktorým je užívateľ služieb sociálnej práce je doposiaľ okrajový. Súhlasíme s Wilkinsom (2019), že absencia evidencie o tom, že supervízia dokáže priniesť zmenu nielen pre pracovníkov, ale aj užívateľov služieb, neznamená aj absenciu zmeny samotnej. Stotožňujeme sa s tvrdením Wilkinsa, Forrestera a Granta (2017), že pre ďalší výskum v oblasti supervízie v sociálnej práci potrebujeme viac rozumieť tomu, čo sa aktuálne v supervízii deje, ako dobrá supervízia formuje dobrú prax a ako dobrá supervízia pomáha dosahovať ciele sociálnej práce. Dôkladné poznanie prínosov supervízie za účelom dosahovania cieľov sociálnej práce pri rešpektovaní špecifických kontextov môže byť podľa nášho názoru významným argumentom aj pre podporu jej zavádzania v praxi.

Zoznam bibliografických odkazov

- BAGLOW, Len. 2009. Social Work Supervision and its Role in Enabling a Community Visitor Program that Promotes and Protects the Rights of Children. In: *Australian Social Work*. Vol. 62, Nr. 3, pp. 353-368. ISSN 1447-0748.
- BALOGOVÁ, Beáta a Eva ŽIAKOVÁ, eds., 2017. *Vademecum sociálnej práce. Terminologický slovník*. Košice: UPJŠ. ISBN 978-80-8152-483-7.
- BARKER, Robert Lee, 2003. *Social Work Dictionary*. Washington, DC: NASW Press. ISBN 978-08-7101-355-2.
- BARTOLI, Angie a Sue KENNEDY, 2015. Tick If Applicable: A Critique of a National UK Social Work Supervision Policy. In: *Practice: Social Work in Action*. Vol. 27, Nr. 4, pp. 239-250. ISSN 0950-3153.
- BAUM, Nehami, 2011. Social Work Students' Feelings and Concerns about the Ending of their Fieldwork Supervision. In: *Social Work Education*. Vol. 30, Nr. 1, pp. 83-97. ISSN 0261-5479.
- BEDDOE, Liz, KARVINEN-NIINIKOSKI, Synnöve Margareta Elisab, RUCH, Gillian a Ming-sum, TSUI, 2016. Towards an International Consensus on a Research Agenda for Social Work Supervision: Report on the First Survey of a Delphi Study. In: *The British Journal of Social Work*. Vol. 46, Nr. 6, pp. 1568-1586. ISSN 0045-3102.
- BEDDOE, Liz, 2012. External Supervision in Social Work: Power, Space, Risk, and the Search for Safety. In: *Australian Social Work*. Vol. 65, Nr. 2, pp. 197-213. ISSN 1447-0748.
- BRACKETT, Jeffrey Richardson, 2017. Supervision and Education in Charity [online]. New York: Macmillan. [cit. 2021-12-01]. ISBN 978-064-92-4176-7. Dostupné z: <https://archive.org/details/supervisione/duca00bracrich>
- BRNULA, Peter, 2012. *Sociálna práca. Dejiny, teórie a metódy*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-91-4.

- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta, 2020. Supervízia ako súčasť práce so zahraničnými dobrovoľníkmi a dobrovoľníkmi európskeho zboru solidarity – reflexia významu a prínosov. In: VASKA, Ladislav a Jana VRŤOVÁ, eds. *Vedecké odpovede na aktuálne otázky supervízie v sociálnej práci* [online]. Banská Bystrica: Belianum, s. 164-173. [cit. 2021-12-01]. ISBN 978-80-5571762-3. Available from: <https://publikacie-umb.sk/publikacie-na-stiahnutie/vedecke-odpovede-na-aktualne-otazky-supervizie-v-socialnej-praci.html>
- BURNS, Mary, 1958. The Historical Development of the Process of Casework Supervision. *Seen in the Professional Literature of Social Work*. PhD dissertation. Chicago: The University of Chicago.
- CĂLĂUZ, Adriana-Florentina, 2012. *Optimizarea supervizării în asistența socială (Optimising Supervision in Social Work)*. Cluj Napoca: Risoprint. ISBN 978-973-53-0779-0.
- CANAVERA, Mark a Bree AKESSON, 2018. Supervision During Social Work Education and Training in Francophone West Africa: Conceptual Frameworks and Empirical Evidence from Burkina Faso and Côte d'Ivoire. In: *European Journal of Social Work*. Vol. 21, Nr. 3, pp. 467-482. ISSN 1369-1457.
- CARPENTER, John et al., 2013. The Surprisingly Weak Evidence Base for Supervision: Findings from a Systematic Review of Research in Child Welfare Practice (2000-2012). In: *Children and Youth Services Review*. Vol. 35, Nr. 11, pp. 1843-1853. ISSN 0190-7409.
- CHILLER, Phoebe a Beth CRISP, 2012. Professional Supervision: A Workforce Retention Strategy for Social Work? In: *Australian Social Work*. Vol. 65, Nr. 2, pp. 232-242. ISSN 1447-0748.
- CLEAK, Helen, ROULSTON, Audrey a Anthea VREUGDENHIL, 2016. The Inside Story: A Survey of Social Work Students' Supervision and Learning Opportunities on Placement. In: *British Journal of Social Work*. Vol. 46, Nr. 7, pp. 2033-2050. ISSN 0045-3102.
- COJOCARU, Stefan, 2010. Appreciative Supervision in Social Work. New Opportunities for Changing the Social Work Practice. In: *Revista de cercetare si interventie sociala*. Roč. 29, s. 72-91. ISSN 1583-3410.
- DAVYS, Allyson Mary, MAY, Janet, BURNS Beverly a Michael O'CONNELL, 2017. Evaluating Social Work supervision. In: *Aotearoa New Zealand Social Work*. Vol. 29, Nr. 3, pp. 108-121. ISSN 2463-4131.
- ENGELBRECHT, Lambert Karel, 2013. Social Work Supervision Policies and Frameworks: Playing Notes or Making Music? In: *Social Work/Maatskaplike Werk*. Vol. 49, Nr. 4, pp. 456-468. ISSN 0037-8054.
- ENGELBRECHT, Lambert Karel, 2010. Yesterday, Today and Tomorrow: Is Social Work Supervision in South Africa Keeping up? In: *Social Work/Maatskaplike Werk*. Vol. 46, Nr. 3, pp. 324-342. ISSN 0037-8054.
- GABURA, Ján, 2018. *Supervízia v pomáhajúcich profesiách*. Nitra: UKF. ISBN 978-80-558-1260-1.
- GOTEA, Mihaela a Diana-Cristina BÓDI, 2017. Development of Professional Skills in Social Work through Programs of Educational and Support Supervision. Case Study – Hospice "House of Hope" Braşov. In: *Revista de Asistența Socială*. Vol. 16, Nr. 2, pp. 41-52. ISSN 1583-0608.
- GOULD, Nick a Mark BALDWIN, 2004. *Social Work, Critical Reflection and the Learning Organisation*. England: Ashgate. ISBN 978-0754631675.
- GRAUEL, Tim, 2002. Professional Oversight: The Neglected Histories of Supervision. In: MCMAHON, Mary a Wendy PATTON, eds. *Supervision in the Helping Professions: A Practical Approach* [online]. Frenchs Forest, NSW, Australia: Prentice Hall, pp. 3-15. [cit. 2021-12-01]. ISBN 174009-619-3.
- HAFFORD-LETCHFIELD, Trish a Ephrat HUSS, 2018. Putting You in the Picture: Using Visual Imagery in Social Work Supervision. In: *European Journal of Social Work*. Vol. 21, Nr. 3, pp. 441-453. ISSN 1369-1457.
- HAVRDOVÁ, Zuzana, 2013. Supervize. In: MATOUŠEK, Oldřich et al., eds. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, pp. 514-516. ISBN 978-80-262-0366-7.

- HAVRDOVÁ, Zuzana et al., 2011. *Kultura organizace a supervize ve vzájemném působení*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy. ISBN 978-80-87398-14-2.
- HOWARD, Fiona M., BEDDOE, Liz a Aqella MOWJOOD, 2013. Interprofessional Supervision in Social Work and Psychology in Aotearoa New Zealand. In: *Aotearoa New Zealand Social Work*. Vol. 25, Nr. 4, pp. 25-40. ISSN 2463-4131.
- IFSW, IASSW, 2014. What is Social Work? Global Definition of Social Work [online]. [cit. 2021-12-01] Available from: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- JOUBERT, Lynette, HOCKING, Alison a Ralph HAMPSON, 2013. Social Work in Oncology – Managing Vicarious Trauma – The Positive Impact of Professional Supervision. In: *Social Work in Health Care*. Vol. 52, Nr. 2-3, pp. 296-310. ISSN 0098-1389.
- KADUSHIN, Alfred a Daniel HARKNESS, 2014. *Supervision in Social Work*. New York: Columbia University Press. ISBN 978-0-231-15176-4.
- KETNER, Melissa, COOPER-BOLINSKEY, Dianna a Diane VANCLEAVE, 2017. The Meaning and Value of Supervision in Social Work Field Education. In: *Field Educator Simmons School of Social Work*. Vol. 7, Nr. 2, pp. 1-18. ISSN 2165-3038.
- KLESKEŇ, Lenka, 2020. Špecifiká supervízie v podmienkach väzenstva na Slovensku. In: VASKA, Ladislav a Jana VRŤOVÁ, eds. *Vedecké odpovede na aktuálne otázky supervízie v sociálnej práci* [online]. Banská Bystrica: Belianum, s. 140-152. [cit. 2021-12-01]. ISBN 978-80-5571762-3. Available from: <https://publikacie.umb.sk/publikacie-na-stiahnutie/vedecke-odpovede-na-aktualne-otazky-supervizie-v-socialnej-praci.html>
- KOLÁČKOVÁ, Jana, 2003. Supervize. In: MATOUŠEK, Oldřich et al., eds. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, pp. 349-365. ISBN 978-80-736-7502-8.
- LACHYTOVÁ, Lenka a Slávka KARKOŠKOVÁ, 2012. *Sociálne poradenstvo a supervízia ako jedna z metód zisťovania progresu v kvalite sociálnych služieb*. Prešov: Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove. ISBN 978-80-7178-548-2.
- LEVICKÁ, Jana, VASKA, Ladislav a Jana VRŤOVÁ, 2021. Historical roots of supervision in social work framed by the Anglo-American tradition. In: *Sociální práce/Sociálna práca = Czech and Slovak Social Work*. Vol. 21, Nr. 4, pp. 53-69. ISSN 1213-6204.
- LOVAŠOVÁ, Soňa, 2013. Influence of Supervision and Preventive Measures on Social Work with Aggressive Clients: A Retrospective View of the Incidence of Client Violence. In: *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*. Vol. 3, Nr. 2, pp. 27-31. ISSN 1804-7890.
- MÁTEL, Andrej a Milan SCHAVEL, eds., 2019. *Supervize (nejen) v sociální práci a sociálních službách*. Praha: IZSV. ISBN 978-80-907489-0-3.
- MÁTEL, Andrej, 2015. Metódy sociálnej práce – uvedenie. In: MÁTEL, Andrej et al. *Teória a metódy sociálnej práce I*. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce, pp. 257-179. ISBN 978-80-971445-6-2.
- MESSINGER, Lori, 2007. Supervision of Lesbian, Gay, and Bisexual Social Work Students by Heterosexual Field Instructors. In: *The Clinical Supervisor*. Vol. 26, Nr. 1-2, pp. 195-222. ISSN 0732-5223.
- MOHER, David et al., 2009. Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses: The PRISMA Statement BMJ. In: *PLOS Medicine*. Vol. 6, Nr. 7, pp. 1-8. ISSN 1549-1277.
- MORRISON, Tony, 2005. *Staff Supervision in Social Care: Making a Real Difference for Staff and Service Users*. Brighton: Pavilion. ISBN 1-84196-168-X.
- MUNSON, Carlton, 2002. *Handbook of Clinical Social Work Supervision*. Binghamton: Haworth Social Work Practice. ISBN 978-0-7890-1078-0.
- O'DONOGHUE, Kieran a Ming-sum TSUI, 2015. Social Work Supervision Research (1970-2010): The Way We Were and the Way Ahead. In: *British Journal of Social Work*. Vol. 45, Nr. 2, pp. 616-633. ISSN 0045-3102.
- O'DONOGHUE, Kieran a Ming-sum TSUI, 2012. Towards a Professional Supervision Culture: The Development of Social Work Supervision in Aotearoa

- New Zealand. In: *International Social Work*. Vol. 55, Nr. 1, pp. 5-28. ISSN 0020-8728.
- PECUKONIS, Edward, GREENO, Elizabeth, HODOROWICZ, Mary et al., 2016. Teaching Motivational Interviewing to Child Welfare Social Work Students Using Live Supervision and Standardized Clients: A Randomized Controlled Trial. In: *Journal of the Society for Social Work and Research*. Vol. 7, Nr. 3, pp. 479-505. ISSN 2334-2315.
- PIERSON, John, THOMAS, Martin, 2010. *Dictionary of Social Work*. Berkshire: Open University Press. ISBN 978-0-33-523881-1.
- RANKINE, Matt, 2019a. The Internal/External Debate: The Tensions Within Social Work Supervision. In: *Aotearoa New Zealand Social Work*. Vol. 31, Nr. 3, pp. 32-45. ISSN 2463-4131.
- RANKINE, Matt, 2019b. The 'Thinking Aloud' Process: A Way Forward in Social Work Supervision. In: *Reflective Practice*. Vol. 20, Nr. 1, pp. 97-110. ISSN 1462-3943.
- RICHARDS, Margaret, PAYNE, Chris a Annie SHEPPHERD, 1990. *Staff Supervision in Child Protection Work*. London: NISW. ISBN 978-0-7855-0072-8.
- SALTZBURG Susan, GREENE, Gilbert a Hilary DREW, 2010. Using Live Supervision in Field Education: Preparing Social Work Students for Clinical Practice. In: *Families in Society*. Vol. 91, Nr. 3, pp. 293-299. ISSN 1044-3894.
- SANDU, Antonio a Elena UNGURU, 2013. Supervision of Social Work Practice in North-Eastern Romanian Rural Areas. In: *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Vol. 82, pp. 386-391. ISSN 1877-0428.
- SEWELL, Karen M., 2018. Social Work Supervision of Staff: A Primer and Scoping Review (2013-2017). In: *Clinical Social Work Journal*. Vol. 46, pp. 252-265. ISSN 0091-1674.
- TSUI, Ming-sum, 2005. *Social Work Supervision. Context and Concepts*. Thousand Oaks. New Delhi: Sage. ISBN 0-7619-1767-5.
- UNGURU, Elena a Antonio SANDU, 2019. Towards a Model of Supervision in Social Work Institutions in the N-E Region of Romania. In: *Postmodern Openings*. Vol. 10, Nr. 3, pp. 1-32. ISSN 2068-0236.
- UNGURU, Elena a Antonio SANDU, 2018. Normative and Institutional Frameworks for the Functioning of Supervision in Social Work. In: *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. Vol. 10, Nr. 2, pp. 69-87. ISSN 2066-7329.
- UNGURU, Elena, 2017. Particularities of the Organizational Development in Social Work Services. Supervision of Human Resources. In: *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. Vol. 9, Nr. 1, pp. 107-118. ISSN 2066-7329.
- UNGURU, Elena a Antonio SANDU, 2017. Supervision. From Administrative Control to Continuous Education and Training of Specialists in Social Work. In: *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. Vol. 9, Nr. 1, pp. 17-35. ISSN 2066-7329.
- VANDETTE, Marie-Pier a Julie GOSSELIN, 2019. Conceptual Models of Clinical Supervision Across Professions: A Scoping Review of the Professional Psychology, Social Work, Nursing, and Medicine Literature in Canada. In: *Canadian Psychology/Psychologiecanadienne*. Vol. 60, Nr. 4, pp. 302-314. ISSN 0708-5591.
- VASKA, Ladislav, BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta a Jana VRŤOVÁ, 2020. *Modely supervízie organizácie - výskumné reflexie*. Banská Bystrica: Belianum. ISBN 978-80-557-1806-4.
- VASKA, Ladislav. 2014. *Teoretické aspekty supervízie začínajúcich sociálnych pracovníkov*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89726-23-3.
- VASKA, Ladislav a Katarína ČAVOJSKÁ, 2012. *Supervízia u začínajúcich profesionálov vo výkone sociálnej práce*. Výskumná správa. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89238-72-9.
- VASKA, Ladislav (2021). *Supervízia organizácie*. Banská Bystrica: Belianum. ISBN 978-80-557-1853-8.
- VITO, Rosemary, 2015. Leadership Support of Supervision in Social Work Practice Challenges and Enablers to Achieving Success. In: *Canadian Social Work Review/Revue canadienne de service social*. Vol. 32, Nr. 1-2, pp. 151-165. ISSN 0820-909X.

- VRŤOVÁ, Jana, LABÁTH, Vladimír a Ladislav VASKA, 2020. Supervízia a jej podoby z pohľadu historických reflexií. In: ŠIŇANSKÁ, Katarína a Františka PETRIKOVÁ, eds. *Čo prinieslo sociálnej práci 100 rokov? Minulé a súčasné podoby sociálnej práce* [online]. Košice: UPJŠ v Košiciach, s. 113-126. [cit. 2021-12-01]. ISBN 978-80-8152-847-7. Available from: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2020/ff/kosicke-dni-socialnej-prace2020.pdf>
- VRŤOVÁ, Jana a Ladislav VASKA, 2020. Využitie terapeutických a poradenských prístupov v supervízii. In VASKA, Ladislav a Jana VRŤOVÁ, eds. *Vedecké odpovede na aktuálne otázky supervízie v sociálnej práci*. [online]. Banská Bystrica: Belianum, pp. 42-66. [cit. 2021-12-01]. ISBN 978-80-5571762-3. Dostupné z: <https://publikacie.umb.sk/publikacie-na-stiahnutie/vedecke-odpovede-na-aktualne-otazky-supervizie-v-socialnej-praci.html>
- WALLACE, Eliza, 2019. Ngā Aroro and Social Work Supervision. In: *Aotearoa New Zealand Social Work*. Vol. 31, Nr. 3, pp. 20-31. ISSN 2463-4131.
- WILKINS, David, 2019. Social Work Supervision in Child and Family Services: Developing a Working Theory of How and Why it Works. In: *Aotearoa New Zealand Social Work*. Vol. 31, Nr. 3, pp. 7-19. ISSN 2463-4131.
- WILKINS, David et al. 2018. Evaluating the Quality of Social Work Supervision in UK Children's Services: Comparing Self-Report and Independent Observations. In: *Clinical Social Work Journal*. Vol. 46, pp. 350-360. ISSN 0091-1674.
- WILKINS, David, LYNCH, Amy a Vivi ANTONOPOULOU, 2018. A Golden Thread? The Relationship Between Supervision, Practice, and Family Engagement in Child and Family Social Work. In: *Child and Family Social Work*. Vol. 23, Nr. 3, pp. 494-503. ISSN 1365-2206.
- WILKINS, David, FORRESTER, Donald a Louise GRANT, 2017. What Happens in Child and Family Social Work Supervision? In: *Child and Family Social Work*. Vol. 22, Nr. 2, pp. 942-951. ISSN 1365-2206.
- WILKINS, David, 2017a. "Does Reflective Supervision Have a Future in English Local Authority Child and Family Social Work?" In: *Journal of Children's Services*. Vol. 12, Nr. (2-3), pp. 164-173. ISSN 1746-6660.
- WILKINS, David, 2017b. How is Supervision Recorded in Child and Family Social Work? An Analysis of 244 Written Records of Formal Supervision. In: *Child and Family Social Work*. Vol. 22, Nr. 3, pp. 1130-1140. ISSN 1365-2206.
- ZAHAV, Ronit Reuven Even, et al., 2020. Supervision Satisfaction Among Social Work Students in Israel: Supervision Components, Peer Support, and Trauma-Related Factors. In: *Research of Social Work Practice*. Vol. 30, Nr. 8, pp. 1-11. ISSN 1049-7315.
- ZUCHOWSKI, Ines, 2016. Getting to Know the Context: The Complexities of Providing Off-Site Supervision in Social Work Practice Learning. In: *The British Journal of Social Work*. Vol. 46, Nr. 2, pp. 409-426. ISSN 1468-263X.

Kontaktné údaje

doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová

Gregorová, PhD.

doc. PhDr. Ladislav Vaska, PhD.

PhDr. Jana Vrt'ová

Katedra sociálnej práce, Pedagogická

fakulta, Univerzita Mateja Bela

Email: alzbeta.gregorova@umb.sk

Email: ladislav.vaska@umb.sk

Email: jana.vrtova@umb.sk